

o specifikách raně novověkého editorství (T. Sterneck, J. Vojtíšková), tvoří epilog publikace.

Z nastíněného schématu je zřejmý jistý disparátní charakter knihy. Uvedme dva příklady z prvního oddílu. Zatímco Jana Zachová ve svém příspěvku parafrázuje vývoj edičních zásad regestové edice RBMV a nastoluje diskusní teze o další úpravě norem, Richard Psík bilancuje stav excerpovaného materiálu po dokončení osmého svazku této řady. Střídání kapitol/článků interpretačního a deskriptivního charakteru můžeme vnímat i pozitivně – jako jakýsi vhled do editorské dílny, v níž sledujeme vydavatelské počiny v různém stadiu jejich přípravy. Je třeba ocenit též zastoupení zahraničních autorů a (pro redaktora příznačnou) snahu o nadnárodní koncepci svazku. Poněkud však postrádám hlubší zamýšlení nad dopadem rozvoje informačních technologií na editorskou praxi. Toto téma je proklamováno již v prvním odstavci předmluvy, a čtenář tak lehko podlehne dojmu, že právě konfrontace ediční práce s probíhající digitální „revolucí“ (srovnatelnou dle redaktora s „dobovými dopady vynálezu telegrafu, telefonu či rozhlasu“, s. 11) se má stát jakousi červenou nití propustující celou knihu. Ve skutečnosti je potenciálu výpočetní techniky a *digital humanities* věnováno jen několik málo příspěvků (A. L. Knudsen, T. Hansen, T. Černušák), přičemž žádný z nich nelze vnímat jako vizionářský.

Svazek patrně sehráje roli jakéhosi žurnálu, který ve své konzervativní podobě občerství zainteresované, úzce vymezené čtenářstvo – editory a editorky diplomatického materiálu. Širší odbornou veřejnost zřejmě příliš neosloví, to se však ani nezdá být jeho účelem. Hodnotu díla spatřuji zejména v tom, jak pestře dokumentuje současný stav editorského diskursu, a to se všemi jeho symptomatickými jevy.

VOJTĚCH VEČEŘE

SOCIÁLNÍ A HOSPODÁŘSKÉ DĚJINY

Mateusz GOLIŃSKI, *Dzieje miast praskich do poczatku XV wieku*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2018

476 s., ISBN 978-83-7638-981-3

Nebyvá příliš časté, aby se historik pouštěl do sepsání dějin zahraničního města, i když jde o takovou badatelskou veličinu v oblasti hospo-

dářských a sociálních urbánních dějin, jakou je Mateusz Goliński. Hned na počátek anotace lze předeslat, že se všemi úskalími, která na podobné pokusy badatele čekají, se autor dokázal velice dobře vypořádat. Čtenáři se tak dostává kvalitní a moderně pojatá monografie města, na první pohled poutající monumentálním seznamem pramenů a literatury, jež autor při přípravě knihy prostudoval. Nejde jen o historickou literaturu, Goliński cituje také četné archeologické, stavebněhistorické nebo uměleckohistorické studie vskutku v nebyvalém množství. Publikace je dedikována zesnulému archeologovi a významnému pragensiálnímu badateli Ladislavu Hrdličkovi.

Chronologicky se kniha vztahuje k dějinám města od počátku (zhruba od 9. století) až do roku 1409, do vydání Dekretu kutnohorského. Primárně je určena čtenářům v Polsku, kde doposud vyšly pouze překlady dějin Prahy z pera Josefa Janáčka a Karla Krejčího. Tyto publikace však nemají charakter podrobných dějin města, jde spíše o populárně naučné přehledy. Goliński programově navazuje na práci Jerzego Piekalskiego, který Praze při svých komparativně zaměřených městských bádáních věnoval pozornost. Autor hned v úvodu upozorňuje na to, že své dějiny města bude psát z tradičního pragocentrického pohledu, který je dnes někdy kritizován, ale stejně jako autor se domnívám, že je zcela opodstatněný. Dějiny města významně ovlivňovaly dějiny celé země, nebo naopak stále platilo, že kdo ovládal Prahu, ovládal Čechy.

Publikace je rozdělena do několika kapitol, které si drží striktně chronologickou strukturu. Skladba knihy vychází z členění pražského souměstí na Staré Město pražské, Nové Město pražské, Malou Stranu a Hradčany. V podkapitolách autor rozebírá různé okruhy hospodářských, sociálních a právních dějin. Dotýká se problematiky městské správy, migrace, městského práva, šlechty usazené ve městě, založení Nového Města pražského a podobně. Nezapomíná ani na vylíčení dějin židovského obyvatelstva. Velice důkladně jsou v knize zachyceny historické počátky Prahy, včetně důrazu na Pražský hrad a Vyšehrad. Cenné jsou shrnující pohledy na konkrétní problémové okruhy, jež se doposud syntetického zhodnocení nedočkaly. Na mysli mám například kapitolu věnovanou pražským domům a na nich váznoucích rentách neboli platech.

Goliński se zaměřuje i na témata, která v domácím pragensiálním bádání příliš nerezonují, jako je například problematika pražských předměstí a jejich integrace do organismu formujícího se Nového Města pražského nebo vojenská organizace Starého Města pražského. Autor správně

upozorňuje na to, že zatímco v českých zemích pražské souměstí v obchodu a řemeslnické produkci dominovalo, pražským měšťanům se nikdy nepodařilo proniknout na evropské trhy a v mezinárodním obchodu se Praha ocitla – i vzhledem k nepříznivé geografické poloze – na periferii. Kvalitu publikace zvyšuje poctivě sestavený osobní a místní rejstřík.

Autor se rozhodl pro syntetické pojetí, v němž je vlastní historie města popsána, nikoliv však vždy důsledně kriticky hodnocena. Odpovídá tomu také užívání poznámkového aparátu. Poznámky jsou uváděny nedostatečně a vždy obsahují nakumulované prameny nebo literaturu, z níž autor při sepsání vždy několika odstavců nebo oddílu knihy vycházel. Přestože toto byl původní záměr Goliňského – představit polskému čtenáři v mateřském jazyce dějiny jednoho z nejvýznamnějších středoevropských měst – přijde mi škoda, že se autor s dosavadní literaturou a názory různých badatelů náležitě kriticky nevypořádal. Jeho detailní znalost prostředí polských středověkých měst (zejména Vratislavi) by do pragensiálního bádání mohla přinést mnoho nových a zajímavých myšlenkových impulzů. Dle mého soudu by bádání o dějinách města Prahy podobný, leč hlubší pohled zvnějšku v mnoha aspektech prospěl. Na závěr si dovoluji připojit kritickou doušku týkající se obrazové přílohy. Zde došlo k mechanickému přeskenování porůznu publikovaných plánů nebo map bez jakékoliv, byť i jen elementární úpravy. Publikace podobného ražení by si zasloužila mnohem výpravnější grafické zpracování.

Většinu očekávání kniha splňuje. Polskému čtenáři detailně představuje dějiny pražského souměstí až na práh husitských bouří, ale nejen to. Domnívám se, že po knize leckdy sáhnou také čeští badatelé, kteří využijí Goliňského velmi důkladné heuristiky pramenů a literatury.

MARTIN MUSÍLEK

Tomáš SITÁR, *Magister Pavol z Kolár a Hontovci z Poiplia. Osudy slovenskej šľachty v stredovekom Uhorsku*, Miloš Hric, Krná 2017

184 s., ISBN 978-80-972035-6-6

Výzkum dvora Zikmunda Lucemburského zažívá rozkvět ve všech dnešních státech, které kdysi spadaly do jeho rozsáhlé říše. Slovenská historiografie přispěla především biografií Zikmundova

dvořana Stibora ze Stibořic, již autorka Daniela Dvořáková pojala jako velkolepou fresku dvorského a šlechtického prostředí v pozdně středověkých Uhrách. Pokud bylo Stiborovo jméno dobře známé již před vydáním její knihy, nedá se totéž říci o osobnosti Pavla z Kolár, jemuž podle slov autora na přebalu recenzované publikace „slovenská historiografia doteraz nevenovala ani najmenšiu pozornosť“. U obdobných poznámek často čtenáře napadne, že právem. To však není případ Pavla z Kolár, jehož význam je nyní díky knize Tomáše Sitára možno skutečně docenit.

Autor uvozuje knihu větou, která bezděky napoví o výchozí metodologii: „Predkladaná publikácia nadväzuje na náš predchádzajúci výskum, ktorého výstupom bol *Historický slovník obcí okresu Veľký Krtíš*“. Můžeme tedy očekávat dnes převažující způsob zpracování dějin šlechtických rodů, který spíše než sociálněhistorickou perspektivu volí vlastivědný přístup: sesbírat veškeré dostupné zmínky a ty pak převážně chronologicky zpřístupnit v dikci blízké prameni. Pozitivem takového přístupu je faktografická úplnost, velkou nevýhodou však představuje nepřehlednost.

Biografii Pavla z Kolár (doložen od 1374, † 1431) předchází zpracování osudů jeho předků. Rod Hont-Poznanovců byl slovenskou historiografií vícekrát tematizován, neboť měl sloužit jako příklad „slovenské“ šlechty. Ján Lukačka, který se výzkumem i „nacionálním“ zařazením Hont-Poznanovců nejvíce zabýval, přitom využíval argumenty jdoucí nad rámec výpovědi pramenů, zejména rekonstrukci genealogických souvislostí na základě shody rodného jména. Sitár je v tomto ohledu opatrnější, nicméně tezi o slovenském původu rodu přijímá. Lze kvitovat, že se touto ahistorickou otázkou zabývá jen v míře nezbytně nutné.

Otázka vlastních jmen však u Sitára nezůstává stranou, byť se objevuje v jiné souvislosti. V knize je několikrát nadhozena myšlenka, že uherská šlechta opouštěla stará slovanská, resp. maďarská pohanská jména a klonila se ke jménům křesťanským. Dálo se tak zejména v případě nobility dvorské a indikovalo to její „modernost“. Zachovávaní starých jmen mělo naopak značit ignorování trendů královského dvora, dokonce až opoziční postoj. To se mělo týkat i rodiny Hont-Poznanovců, která „sa držala slovanských tradícií a nezachytila nový vietor v dvorskej politike“. Sitár se touto úvahou snaží překlenout rozpor mezi tím, že dvořan Pavel z Kolár důsledně uvádí jako svého otce Matěje (což má být jeho křestní jméno), zatímco otec sám měl používat jméno Hont jako odkaz na starobytlou tradici rodu. Relevance podobných vývodů je sporná, v každém případě jde o úvahy inspirativní.